

## Høringsuttalelse - forslag til forskrift om forenklet forelegg ved befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk og til endringer i politiregisterforskriften (sperring av opplysninger i reaksjonsregisteret).

### Innledende merknader

Ettersom høringsnotatet vi er forelagt bygger på en avtale hvor det ikke ble avholdt ordinær høringsrunde, ønsker vi å komme med noen innledende merknader. Rusforliket bærer preg av at man har forsøkt å tilfredsstille et bredt spekter av ruspolitiske meninger og hensyn. Ved nærmere øyesyn er det uklart for oss hvor godt dette juridiske håndverket egentlig er, og hvilke konsekvenser dette vil få på langsikt. Vår opplevelse er at beskjeden til rusfeltet var klar – «dette er det beste vi får til nå - det kunne blitt verre». Tilbake sitter vi og kjenner på en forventning om at vi skal være takknemlige for at det ikke ble «mer tvang og kontroll». Dessverre har vi lite tro på at god politikk bygges på en frykt om hva som kunne ha blitt. Vi tror god politikk bygges ved at man *faktisk* lytter til menneskene som har levd igjennom systemene lovgiver pålegger oss å eksistere i. Vi merker oss at noen mener rusforliket er en nedkriminalisering, vi mener det beror på hvilken del av forliket man leser. For ordensskyld, vi i A-larm ønsker en avkriminalisering – straff hjelper ikke.<sup>1</sup>

### Mistenkte brukere som kasteball i straffebyråkratiet

Ordningen med forenklet forelegg skal anvendes der lovbruddet «ikke er noe å diskutere»,<sup>2</sup> i høringsnotatet for øvrig teller vi flere juridiske «spor» for mulig reaksjonsfastsettelse dersom det vurderes at man har brukt illegale rusmidler. Vi mener man tilnærmer seg bruk av illegale rusmidler på en overbyråkratiserende måte, hvor lovverket hverken blir klargjørende eller effektiviserende. Man legger opp til en omfattende skjønnsutøvelse hos polititjenestepersonell. Det er svært uklart for oss hvorledes man vil kunne gjøre disse vurderingene på en god måte uten mulig selvinkriminering fra påtrufne personer, og hvor man ikke bidrar til å opprettholde stigmatisering. Vi mener tilnærmingen viderefører oppskriften fra rusforliket – et behov for å imøtegå politiske bekymringer og påstander uten å i hensyn ta effekten det vil ha praksis. Vi er bekymret for at denne lite forutberegnelige løsningen vil gi stor fare for feil rettsanvendelse ovenfor personer storsamfunnet historisk har marginalisert. Grensene mellom de ulike sporene fremstår uklare, og det legges tilsynelatende opp til at nye grenser må trekkes gjennom fremtidig praksis. I denne prosessen kan vi angivelig blant annet forvente en slags «prøv og feil»-tilnærming fra politietater<sup>3</sup>, og etter alt å dømme noen runder i rettsystemet. Og til tross for at dette kan oppleves som en fornuftig juridisk

<sup>1</sup> <https://a-larm.no/visjon-og-plattform/>

<sup>2</sup> <https://www.regjeringen.no/contentassets/bbd94facd3744e89a3130ecd9c5b90c0/horingsnotat-forslag-til-forskrift-om-forenklet-forelegg-ved-befatning-med-mindre-mengder-narkotika-til-egen-bruk-og-til-endringer-i-politiregisterforskriften-sperring-av-opplysninger-i-reaksjonsregisteret.pdf> Heretter referert til som «Høringsnotat» s. 8

<sup>3</sup> <https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/videoarkiv/Arkiv-TV-sendinger/?h=10005438&dateid=10005750> minutt 23:00

metode fra byråkratiet og lovgivers side, betyr det i praksis at mistenkte brukere av illegale rusmidler blir forsøkskaniner på veien mot utvikling av rettspraksis. Vi ønsker å minne om den åpenbare belastningen det er for enkeltmennesker å bli dratt hele veien gjennom rettssystemet, og hvilken innvirkning dette har på menneskers liv. Hele denne tilnærmingen vurderes altså fra lovgiver som *nødvendig* i møte med et lovbrudd som allerede vurderes som «lite alvorlig».<sup>4</sup>

### **Problematisert klassifisering av mennesker**

Rusforliket, herunder ordningen med forenklet forelegg, hviler på det, som etter vår mening, er en feilaktig idé om at man kan klassifisere og kategorisere brukere av illegale rusmidler på en byråkratisk måte som gir mening. Det fremgår av høringsnotatet at man ikke skal få et forenklet forelegg dersom man har et «omfattende og alvorlig rusmiddelproblem»<sup>5</sup>, kategorien tidligere omtalt som «rusavhengige».

Vi ønsker å minne om at bakgrunnen for endret praksis for reaksjonsfastsettelse for «rusavhengige» fra Høyesterett kom som følge av at Stortinget *ikke* kom til enighet om hvorledes dette skulle reguleres, men at det under behandlingen om forslag til ny rusreform (2020 - 2021) ble fremlagt en hel del signaler som var av relevans for *straffeutmålingen*. I HR-2022-731-A ble det blant annet fremholdt at det var bred enighet på Stortinget om at det var lite hensiktsmessig å straffe «tungt rusavhengige» for befatning med illegale rusmidler, og at dette verdisynet måtte ansees som et autoritativt uttrykk for den alminnelige rettsfølelsen.<sup>6</sup> Det er med andre ord Høyesterett som tar steget bort fra straff for «rusavhengige».

Vi har tidligere uttalt oss kritisk til tanken om et juridisk skille mellom «rusavhengig» og «ikke-rusavhengig», som man for eksempel forsøkte seg på i lovproposisjon 112 (2024-2025)<sup>7</sup>, blant annet fordi denne tankemåten ikke ivaretar kompleksiteten i bruk av rusmidler. Vurderingsmomentene presentert i lovproposisjonen fikk i høringsrunden våren 2025 også omfattende kritikk for å være av en fordomsfull og stigmatiserende karakter. Gjennom rusforliket ble det tydelig at man atter en gang ikke var i stand til å komme til en politisk og juridisk enighet på hvorledes spørsmålet om klassifisering av mennesker skulle løses. Man så ingen annen løsning enn å returnere til praksisendringen for reaksjonsfastsettelse fra Høyesterett etablert i 2022.<sup>8</sup> På bakgrunn av dette konkluderer vi atter gang med at denne klassifiseringsideen av mennesker ikke er en farbar vei, men merker oss at lovgiver stadig er uenig.

Vi undrer oss for øvrig over hvorfor man i høringsnotatet har henvist til definisjonene og vurderingene som lå til grunn for «omfattende og alvorlig rusmiddelproblem» i lovproposisjon 112 (2024-2025)<sup>9</sup>, til tross for at disse, som det klart fremkommer i både innstilling og høringsnotat, ikke

<sup>4</sup> <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2021/04/P%C3%A5talemyndighetens-legalitetskontroll-med-tvangsmiddelbruk.pdf>

<sup>5</sup> Høringsnotat s. 16

<sup>6</sup> <https://www.domstol.no/globalassets/upload/hret/avgjorelser/2022/april-2022/hr-2022-731-a.pdf>

<sup>7</sup> [https://www.regjeringen.no/contentassets/f35589e9bc5c4cedaacb4fd5bf8ad65c/no/pdfs/prp202420250112\\_000dddpdfs.pdf](https://www.regjeringen.no/contentassets/f35589e9bc5c4cedaacb4fd5bf8ad65c/no/pdfs/prp202420250112_000dddpdfs.pdf) s. 47-53, 84

<sup>8</sup> <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2024-2025/inns-202425-518/?all=true>

<sup>9</sup> Høringsnotat s. 17

ble vedtatt. Mener departementet at momentene likevel skal ha relevans i, eller er av en verdi for, vurderingen? Vi merker oss at Riksadvokaten i sitt skriv, derimot, kun henviser til de aktuelle dommer fra Høyesterett.<sup>10</sup>

Tanken om et menneskelig klassifiseringssystem har en ugrei eim av utdatert politikk som vekter hvem som er verdig hjelp og hvem som skal «straffes til de tar til fornuft». Ekstra uforståelig blir hele situasjonen når både lovgiver og vi på feltet vet hvilke bakenforliggende årsaker som ofte ligger til grunn for bruk av rusmidler, og hvilken helhetlig tilnærming som trengs for å kunne bidra til at mennesker kan leve gode liv. Del 1 av forebyggings- og behandlingsreformen presenterte mange gode intensjoner, dessverre står vi tilbake med et lovverk som risikerer å bidra til ytterligere stigmatisering og økt utenforskap, da lovgiver tviholder på en kriminalisering av brukere.

### Politiet og vurderingen av helsehjelp

Som nevnt tidligere åpner ordningen for en hel del skjønnsmessige vurderinger hos polititjenestepersonell, de skal blant annet vurdere «graden av rusmiddelpåvirkning, omfang av rusmiddelproblem og ev. behov for helsehjelp.»<sup>11</sup> Departementet anerkjenner at det vil være nødvendig med en grundig opplæring av mannskaper, vi er dog svært bekymret for at man nå ønsker å legge vurdering av helsehjelp til politimyndigheten. Selv helse- og omsorgstjenestene har tidvis utfordringer med å vurdere hvem som reelt sett *har* behov for helsehjelp, det fremstår derfor svært lite forsvarlig å legge denne vurderingen til politiet. Vi har heller ikke tiltro til at politietaten selv ønsker denne rollen. Hvordan skal *egentlig* polititjenestepersonell kunne vurdere hvorvidt en person har «et klart behov for helsehjelp som følge av sin rusmiddelbruk»<sup>12</sup>? Vi er generelt bekymret over den tilsynelatende økte forskyvingen av helsehjelp og helserelaterte vurderinger fra helse til justissporet.

I høringsrundene til lovproposisjon 112 (2024-2025) løftet flere aktører en bekymring for at den foreslåtte løsningen ikke fanget opp hjelpebehov godt nok, ved for eksempel at ens rusmiddelbruk ikke ble vurdert som «alvorlig nok». Vi tolker derfor ovenstående spor som et forsøk på å i møte gå kritikken og avhjelpe situasjonen. Dessverre fremstår det for oss som man i stedet vikler seg inn i altfor komplekse vurderinger og legger ansvaret for disse vurderingene til feil etat.

### Uklare rammer for tvangsmiddelbruk

Gjennom avtalen i rusforliket er politiet gitt anledning til å benytte seg av rusprøver for å avdekke bruk<sup>13</sup>, det er dog svært uklart i hvilke situasjoner man mener det vil være forholdsmessige å innhente rusprøve. Vi finner det merkelig at rusprøver ved mistanke om bruk tidligere er vurdert som uforholdsmessig av Riksadvokaten<sup>14</sup>, men i denne ordningen hvor man tilsynelatende vurderer bruk mindre straffverdig enn tidligere, har valgt å åpne for at rusprøver *likevel* kan være forholdsmessig.

<sup>10</sup> *Oppfølging av vedtatte lovendringer etter del II av regjeringens forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet, Skriv med kommentarer*, Riksadvokaten, 16.01.2026

<sup>11</sup> Høringsnotat s. 29

<sup>12</sup> Høringsnotat s. 17

<sup>13</sup> <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Vedtak/Beslutninger/Lovvedtak/2024-2025/vedtak-202425-118/>

<sup>14</sup> <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2021/04/P%C3%A5talemyndighetens-legalitetskontroll-med-tvangsmiddelbruk.pdf>

Dette fremstår som en uthuling av Riksadvokatens tidligere forholdsmessighetsvurdering, og dessverre later det til at departementet ikke anser det som nødvendig å klargjøre rettstilstanden i høringsnotatet vi nå er forelagt. Vi bemerker oss også at ingen av kommentarene om tvangsmiddelbruk fra Riksadvokatens følgeskriv i forbindelse med forslag til forskrift er inntatt i høringsnotatet. Riksadvokaten uttaler at modellen med forenklet forelegg «åpner i liten grad for rusmiddeltesting»,<sup>15</sup> likevel er det helt uavklart når det vil anses som forholdsmessig innenfor foreleggsordningen, og når det vil være forholdsmessig innenfor de øvrige spor det vises til i høringsnotatet?

I høringsnotatet fremgår det at dersom en persons rusmiddelpåvirkning kan gjøre vedtakelsen av forenklet forelegg uforsvarlig bør det gis en utsatt frist for vedtakelse. Vi merker oss at det påpekes at dette «kan medføre behov for en viss grad av bevissikring»<sup>16</sup>. Vi lurte da på om det under disse omstendigheter «plutselig» kan bli forholdsmessig å benytte seg av tvangsmiddelet rusmiddeltest, i frykt for «at saken kan bli behandlet som en ordinær straffesak med full bevisførsel»<sup>17</sup>?

Riksadvokaten har tidligere slått fast at «rusavhengige»<sup>18</sup> ikke skal utsettes for tvangsmiddelbruk,<sup>19</sup> hvordan har man tenkt å hindre at denne gruppen ikke utsettes for feilaktig tvangsmiddelbruk? Vi ønsker å minne om at mistenkte brukere av illegale rusmidler i en årrekke har blitt utsatt for systematisk ulovlig tvangsmiddelbruk<sup>20</sup>, og vi mener det vil være i lovgivers interesse å på dette punktet som minstestandard fremlegge et lovverk som er forutberegnelig og klargjørende. Vi ser videre med bekymring på ny lovhjemmel av metoden «tegn og symptomer» som har vært gjenstand for bred kritikk, blant annet fordi den ansees som faglig svak og kan føre til feilaktige avgjørelser.<sup>21</sup> Vi ønsker å minne om at mange opplever å bli utsatt for tvangsmiddelbruk som svært inngripende og traumatiserende. Har lovgiver i hensyntatt et potensielt økt press på psykisk helsetjenester som følge av deres foreslåtte innføring av inngripende tvangsmidler? Departementet fremholder at «Dersom et forenklet forelegg vedtas vil det ikke være behov for rusmiddeltesting eller annen tvangsmiddelbruk (...)».<sup>22</sup> Vi mener dette vil risikere at uskyldige vedtar uriktige forelegg i frykt for å bli utsatt for potensielt skadelige tvangsmidler. Denne tilnærmingen til mistenkte brukere av illegale rusmidler er ikke en rettsstat verdig.

### Avsluttende merknader

Til tross for at det i høringsnotatet legges opp til blant annet opplæring av polititjenestepersonell, utvikling av nye digitale løsninger og utstyring av tjenestebiler med bærbar vekt, mener

---

<sup>15</sup> *Oppfølging av vedtatte lovendringer etter del II av regjeringens forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet, Skriv med kommentarer*, Riksadvokaten, 16.01.2026

<sup>16</sup> Høringsnotat s. 11

<sup>17</sup> Høringsnotat s. 11

<sup>18</sup> <https://www.domstol.no/no/hoyesterett/nyhet/2022/tre-nye-avgjorelser-fra-hoyesterett-mildere-reaksjoner-for-rusavhengiges-befatning-med-narkotika-til-egen-bruk/>

<sup>19</sup> <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2022/05/Riksadvokatens-brev-13-mai-2022.pdf>

<sup>20</sup> <https://rett24.no/articles/riksadvokaten-om-rusransaker--systematiske-feil-i-politiets-handtering>

<sup>21</sup> [https://www.regjeringen.no/contentassets/f35589e9bc5c4cedaacb4fd5bf8ad65c/no/pdfs/prp202420250112\\_000dddpdfs.pdf](https://www.regjeringen.no/contentassets/f35589e9bc5c4cedaacb4fd5bf8ad65c/no/pdfs/prp202420250112_000dddpdfs.pdf) s. 70

<sup>22</sup> [https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/foreslar-ordning-med-forenklet-forelegg-i-mindre-alvorlige-narkotikasaker/id3167830/?utm\\_source=chatgpt.com](https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/foreslar-ordning-med-forenklet-forelegg-i-mindre-alvorlige-narkotikasaker/id3167830/?utm_source=chatgpt.com)

departementet likevel at ordningen vil være effektiviserende<sup>23</sup>, med andre ord – mindre ressurskrevende. Vi er dog bekymret for at man ikke har vurdert de langsiktige konsekvensene når man nå i stor grad forsetter staffespoet i norsk ruspolitikk, med litt «hjelp» attåt. Vi mener god forebygging og fornuftig langsiktig tiltak handler om helt andre aspekter enn å sende mistenkte brukere av illegale rusmidler på en rundreise i norsk straffebyråkrati. Vi mener å videreføre straffepolitikken er kontraproduktivt om målet er mindre utenforskap og bedre forutsetninger for å leve gode liv. Vi skulle ønske man kunne lære av historien – den taler i stor grad for seg selv dersom man er villig til å *faktisk* lytte.

Vi har for øvrig bemerket oss diskusjonen som har gått i den juridiske nettavisen Rett24 knyttet til føring av opplysninger i reaksjonsregisteret.<sup>24</sup> Vi mener debatten og prosessen i etterkant knyttet til denne delen av høringen underbygger en bekymringsfull praksis fra regjeringens side<sup>25</sup> - hvor man tilsynelatende etter avdekking av feilpraktisering av lovverket hos politimyndigheten velger å harmonisere lovverket, slik at lovstridig praksis blir lovlig. Mønsteret er mistenkelig likt det vi ser ved innføring av muligheten for tvangsmiddelbruk ovenfor mistenkte bruker av illegale rusmidler.

Avslutningsvis ønsker vi å løfte frem et sitat fra høringsnotatet hvor departementet skriver, «Det antas også å dukke opp en del praktiske og juridiske problemstillinger i etterkant av ikrafttredelse (...)»<sup>26</sup>, her tror vi dessverre departementet har *helt* rett.

---

<sup>23</sup> Høringsnotat s. 30

<sup>24</sup> <https://rett24.no/articles/pod-star-pa-sitt--vil-ikke-legge-forenklede-forelegg-inn-i-strafferegisteret>

<sup>25</sup> Høringsnotat s. 23

<sup>26</sup> Høringsnotat s. 29